

KÁRPÁTALJAI KULTÚRKRÓNIKA

(2020. JÚLIUS, AUGUSZTUS)

ELISMERÉSEK

* **Áder János**, Magyarország köztársasági elnöke *Magyar Érdemrend Középkeresztje* (polgári tagozat) kitüntetését adományozott **Orosz Ildikónak**, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnökének a kárpátaljai magyar felsőoktatás területén végzett több évtizedes, kiemelkedő színvonalú munkája, valamint odaadó kultúra- és közösség-szervező tevékenysége elismeréseként.

* **Áder János**, Magyarország köztársasági elnöke *Magyar Arany Érdemkereszt* kitüntetését adományozott **dr. Kész Barnabás** történésznek, néprajzkutatónak a magyarság hagyományainak megőrzése, a kultúra ápolása terén végzett lelkiismeretes munkája elismeréseként.

* Először ítélték oda határon túli magyar aktivistának a 2016-ban alapított *Jószolgálat-díjat*. A szociális területen segítők szolgálatát elismerő kezdeményezés idén bővült a külhoni kategóriával. Elsőként **Sipos József** tiszaújlaki és tiszakeresztúri református lelképásztor, a Kárpátal-

jai „Elfelejtett” Gyermek Segítése (KEGYES) civil szervezet koordinátora, a Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) elnöke kapta meg az elismerést.

* Az elsők között részesült *MMA életút-díjban* **Dupka György** író, történész. **Vashegyi Györgynek**, a Magyar Művészeti Akadémia elnökének értesítése szerint az MMA megtisztelő kitüntetéssel értékelte eddigi alkotói, kutatói, könyv- és folyóirat kiadói, kultúraszervezői tevékenységét.

FONTOSABB ESEMÉNYEK, RENDEZVÉNYEK

JÚLIUS

* Az ungvári magyar főkonzulátus fogadó terében **Szocska László** szobrász térplasztikáiból és **Tóth Róbert** festőművész képeiből nyílt kiállítás.

* Az *Irodalmi Magazin* friss számában jelent meg **Csordás László A**

megmaradás poétikája című esszéje a kárpátaljai magyar irodalomról.

* **Tuba Gizellának**, a bátyúi Bagu Balázs Irodalmi Társaság vezetőjének szervezésében halálának évfordulóján **Bagu Balázs** magyartanárra, helytörténészre és néprajzkutatóra, számos könyv szerzőjére emlékeztek.

* Az UMDSZ beadványt nyújtott be a kisebbségek jogai védelmében. A dokumentumot **Zubánics László**, az UMDSZ elnöke és **Tóth Mihály**, a szövetség tiszteletbeli elnöke írta alá.

* Megkezdték frissíteni az OSZK EPA archívumát az *Együtt* folyóirat lapszámaival. A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) által kiadott irodalmi-művészeti-humán tudományi-kulturális lap 2002-től megjelent számai a <http://epa.oszk.hu/00500/00595> linken szabadon elérhetők és olvasásra, tanulmányozásra, felhasználásra letölthetők.

* A Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolának és **Véghseő Tamás** rektor úrnak köszönhetően Nyíregyházán megjelent **Marosi István** és **Suslik Ádám** *Az első világháború és a görögkatolikusok* című könyve. A fiatal kárpátaljai kutatók múltunk egyik feltáratlan fejezetét, a görögkatolikus papok bátor szerepvállalását a nagy háborúban levéltári dokumentumok alapján, hitelesen mutatják be.

* Életének 68. évében váratlanul elhunyt **Milan Šašik**, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye püspöke.

* Ismét megrongálták a Szolvyvai Emlékparkot. Ezúttal a siratófal hátoldalán elhelyezett szabadtéri kiállítás anyagának egy részét szaggatták le ismeretlen tettesek.

* **Csordás László** irodalomtörténész **Szilágyi István** friss regényéről, a *Messze túl a láthatáron*-ról írt a *Szépirodalmi Figyelő* 2020/3. számában *Horizontok metszéspontján* címmel.

* **Zicherman Sándor** festőművész alkotásait bemutató tárlatot nyitottak meg Magyarország Beregszászi Konzulátusának Munkácsy Mihály Galériájában, ahol az érdeklődők a kárpátaljai festő 30 alkotását tekinthették meg.

* Munkács tiszteletbeli polgárává avatták **Berti bácsit**, az utolsó magyar munkácsi kéményseprőt. A mezőkaszonyi születésű Berti bácsi – ahogyan mindenki nevezi – 1973 óta gyakorolja mesterségét. Munkácsága előtt tisztelegve a városlakók 2010-ben életnagyságú bronzszobrot állítottak a város központjában.

* Négy beregszászi festőművész – **Kovács Éva**, **Gogola Zoltán**, **Anatolij Szakalos** és **Jaroslava Katran** – alkotásaiból szerveztek kiállítást Beregszász főterén.

* Elhunyt **Buczko István** kémikus, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai

Magyar Főiskola Biológia és Kémia Tanszékének tanára, korábbi tan-
székvezetője.

* Szent Kinga-templomot szentelt fel **Majnek Antal** munkácsi római katolikus megyéspüspök Beregardóban az Árpád-házi szent emléknapján.

* Az *Elvesztett Ungvár* sorozatban *Szalmák és iparosok* címmel megjelent **Tetyana Literáti** harmadik ukrán nyelvű könyve. 24 történetet tartalmaz, amelyekben a szerző a XX. század elején Ungváron működött cégekről és olyan szakmák neves művelőiről ír, akik jelentős sikereket értek el. Idén anyaországi támogatással napvilágot látott egy magyar nyelvű válogatás is **Tetyana Literáti** írásaiból *Múltidéző séta Ungváron* címmel. A **Kovács Sándor** által sajtó alá rendezett könyv március végi bemutatása a karanténintézkedések miatt maradt el, de remélhetőleg még idén sor kerülhet rá.

* **Marcus Gergely** nemrég megjelent könyve, a *Súlyos hagyomány* egyik szövege, **Brenzovics Marianna** első regényéről szóló előadása olvasható a kvit.hu-n.

* A *Hajónapló.ma* közlése szerint Erdély és Vajdaság után a Felvidéken is jelen van az *Előretolt Helyőrség*, és összefogja a térség írástudóit, fórumot biztosít számukra, szellemi munícióval látja el az olvasókat. **Szentmártoni János**, a

lapcsalád főszerkesztője azt is közli, hogy terveik közt szerepel a kárpátaljai melléklet elindítása is.

* Megjelent a *Kárpátaljai Hírmondó*, a Kárpátaljai Szövetség negyedéves folyóiratának nyári száma.

AUGUSZTUS

* 80 éves **dr. Szöllősy Tibor** író. Alábbi könyvét a jubiláns tiszteletére jelentettük meg. **Szöllősy Tibor: Álmaid az ember... Tollal mentett tanulmányos történetek.** Kárpátaljai Magyar Könyvek 290. Felelős szerkesztő: **Nagy Zoltán Mihály.** Készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó, 2020.

* Megnyitották a VII. Kárpátaljai Nemzetközi Szobrásztábor művészeinek kispasztikai kiállítását Magyarország Beregszászi Konzulátusának Munkácsy-termében. **Szilágyi Mátyás** főkonzul köszöntötte a megjelenteket és mondott tárlatnyitó beszédet. Az eddigi szobrásztáborok gyümölcseként 44 alkotás készült, melyeket 32 kárpátaljai településen helyeztek el – emelte ki **Szilágyi Mátyás.** Az alkotásokat **Matl Péter** szobrászművész mutatta be.

2020. augusztus 16. A Pro Arte Munkács civil szervezet által hetedik alkalommal szervezett Kárpátaljai Szobrásztábor záróünnepségére Be-

regzsász főterén került sor. A szobrásztáborban készült kő-, kerámia- és acélszobrok Beregszászt, valamint Jánosi, Tiszacsoma, Macsola, Nagybakta és Gut települések tereit fogják ékesíteni. A hat szobrász hat alkotása mellett egy hetedik is készült – Matl Péter kezei által. A táborszervezők – **Matl Péter** szobrász, **Matl Árpád** programmenedzser tájékoztatása szerint a korábbi táborokban eddig 44 alkotás készült, amelyeket 32 településen helyeztek el. A 2020-as szobrásztábor résztvevői, alkotói: **Vjacseszlav Vinykovszkij, Ruszin Emma, Konsztantyin Szinickij, Bohdan Korzs, ifj. Hidi Endre, Vaszil Roman** művészek.

2020. augusztus 20. Az *Ismeretlen Kárpátalja* című ismeretterjesztő film bekerült a IV. Hét Domb Filmfesztivál döntőjébe. Saját kategóriájában – ismeretterjesztő természetfilm – a legjobb tíz között szerepel. A film rendezője **Bunda Rita**, az operatőr **Bunda Szabolcs**, a narrátor **Vass Magdolna**, a hangmérnök pedig **Szabó Dezső**.

* Munkácsi magyarsága a Szent István-líceum udvarán méltatta ünnepünket a **Matl Péter** szobrászművész által készített fadombormű előtt. Beszédet mondott **Korolyova Erzsébet**, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) Munkácsi Alapszervezetének elnöke, **Kuti László**, Magyarország

Ungvári Főkonzulátusának első beosztott konzulja. Az ünnepi köszöntőket a Munkácsi II. Rákóczi Ferenc Középiskola diákjainak verses-énekes előadása követte. A rendezvényt megtisztelte **Gulácsy Géza**, a KMKSZ alelnöke.

* Magyarország Ungvári Főkonzulátusának udvarán meghitt ünnepséggel méltatta az Ung parti városba akkreditált külképviselet, valamint a társszervező Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) államalapító Szent István királyunk ünnepét. **Kuti László** első beosztott konzul mondott ünnepi beszédet. A társszervező MÉKK elnöke, **Dupka György** ezúttal nem tudott személyesen részt venni a megemlékezésen, **Fuchs Andrea** tolmácsolásában levélben köszöntötte az ott ünnepelőket. A konzulátusi megemlékezés résztvevői láthatták-hallhatták a BorzsaVári népzenei együttesnek a nemzeti ünnepre összeállított koncertjét, majd a **Gál Natália** színművésznő által rendezett, *Mi, magyarok* című előadást élvezhették.

* Kárpátaljai Szövetség, illetve **Benza György** elnök társaságában **Dupka György**, a MÉKK elnöke, **Kovács Sándor** szakíró, **Feledy Balázs** művészettörténész részt vett „*Szent István Keresztény Hagyatéka – A Magyar Szentkorona Vármegegyei*” című vándorkiállítás következő helyszínének megnyitóján,

amely Szekszárdon a Művészetek házában került megrendezésre. A kiállítás megnyitóján mások mellett **dr. Grezsa István** kormánybiztos mondott beszédet. A 64 nagy méretű olajfestmény alkotója az ungvári **Kovách Anton** képzőművész, aki az ezredéves épített magyar örökség Kárpát-medencei látképét vonultatta fel, ahol helyet kaptak azok a történelmi tájba ágyazott műemlék-épületek, amelyek az egykori 64 vármegye jellegzetes ikonjai voltak.

* Megkezdődött a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválja, amely már több mint harminc éve kapocs a Kárpát-medencei társulatok között. A 22. színházi találkozóra Délvidékről, Felvidékről, Kárpátaljáról, Partiumból és Erdélyből érkeztek társulatok a fesztiválra.

* A Kárpátaljai Megyei Filharmonia szabadtéri mini-koncerteket szervezett Ungváron. A koncertsorozat résztvevője volt a Magyar Melódiák Kamarazenekar is.

* Megrendezésre került a Totalitárius Diktatúrák Áldozatainak Emléknappja a Gulágokban Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítvány szervezésében Budapesten, a Honvéd téri Gulág Emlékműnél. **Dupka György** felelős titkár a Szolyvai Emlékparkbizottság nevében részt vett a koszorúzással egybekötött rendezvényen. A vendégeket **Nagyné Pintér Jolán** elnök

(Gulag Alapítvány) köszöntötte, majd a 90 éves **Hartmann Klára** Gulag túlélő mondta el kálváriáját, aki Szibériában, Kazahföldön 9 évet élt rabságban.

* Idén tizedik alkalommal rendezték meg a Jankovics Mária Alkotótábort. Az oktatást **Kulin Ágnes**, a tábor szakmai referense, táborvezető irányításával valósult meg, közreműködött **ifj. Hidi Endre** keramikus, szobrászművész, **Néger Krisztina**, keramikus, festőművész, díszlettervező.

* Az Ungvári Gyermek Művészeti Iskola végzőseinek alkotásai-ból nyílt időszakos kiállítás Magyarország Ungvári Főkonzulátusán. A 15 esztendő alkotók tárlatát **Kuti László** első beosztott konzul nyitotta meg. A művészeti iskola igazgatója, **Natalia Hromova** megköszönte, hogy növendékeik immár harmadik alkalommal mutatkozhatnak be alkotásaikkal a konzulátus látogatóinak.

* *Az év novellái 2020* és *Az év versei 2020* – népszerű és rangos antológiákba kárpátaljai írók és költők alkotásait is beválogatták. A reprezentatív novella-gyűjtemény 33 szerzője közt van irodalmi életünk két ígéretes, fiatal tehetsége, **Shrek Tímea** (Beregszász, 1989) és **Kertész Dávid** (Tiszaásvány 1993). A másik kiadványban 90 költő legjobb magyar verseiből nyújtott színvona-

las, sokoldalú válogatásban a hetven felé közeledő, tiszaujlaki születésű **Vári Fábrián László** és a huszoneves, munkácsi **Kopriva Nikolett** verseit olvashatjuk. A reprezentatív gyűjteményben olvasható még a tiszasasvári földink, a 93 éves **Lator László** egyik szép verse is.

* Megjelent **Vári Fábrián László** válogatott verseskötete, a *Koponyámban gyertya – 100 vers (1969-2019)* című kötet. A Tiszaujlakon, 1951-ben született Vári Fábrián László ötvenesztendei munkásságából kiválogatott száz verse lírájának kristályszerű összegzéseként vall a történelemlről, a nemzetéről, önmagáról. A könyv a Magyar Napló gondozásában jelent meg. A költőről készült portréfilmet a legnagyobb videómegosztón tekinthet meg.

* A világhálón már elérhető a *Kisebbségben Kárpátalján* című kortörténeti trilógia I. része, forgatókönyvíró és rendező: **Hajduk Márta**. A film a Kárpátaljai Szövetség (elnök: **Benza György**) támogatásával készült és nemrég került sor ösbemutatójára. A film forgatására 2050-ben emlékezik vissza az egykori oknyomozó riporter, akinek szerepét **Kubik Anna** Kossuth-díjas színművésznő vállalta. Az alkotók az európai döntéshozóknak ajánlják a filmet, akik belügynek tekintik a kisebbségek ügyét; a Kárpátalján élőknek, akik megkezdték népvándorlásukat

nyugat felé; a Kárpát-medencei magyaroknak, hogy megértsék, mi áll az újabb kárpátaljai tragédia hátterében.

* Az OSZK Magyar Elektronikus Könyvtár adminisztrátor könyvtárosának értesítése szerint a MEK-be került (<https://mek.oszk.hu/20900/20959/20959.pdf>) **Dupka György** a kárpátaljai magyarság, németység 1944-1946 közti meghurcolását leíró GULÁG-GUPVI témájú, ukrán nyelven is megjelent kötet. *Zastosuvanniâ principu kolektivnoi provini šodo ugorciv ta nimciv Zakarpattâ : Vikonannâ postanov voënnoi radi 4-go Ukraïns 'kogo frontu u svitli donesen 'NKVS 1944-1946 r...* / Dupka György ; fordító Lengyel Sándor <https://mek.oszk.hu/20900/20959>

* Gratulálunk és alkotó erőt kívánunk **Kopriva Nikolettnek** és **Marcásk Gergelynek** az *Együtt* folyóiratunk állandó szerzőinek, hogy a fiatal írókat megsegítő Móricz Zsigmond irodalmi ösztöndíjban részesültek.

* Szeptember 29-ig tolták ki a COVID-19 karantént Ukrajnában, mert továbbra is gyorsul a koronavírus-fertőzés terjedése.

KÖNYVESPOLC – 2020

Az *Együtt* című irodalmi-művészeti-kulturális-humán tudományok folyóirat eddig megjelent számai itt tekinthetők meg:

<http://kmmi.org.ua/konyvtar/folyoiratok/egyutt>

<http://epa.oszk.hu/00500/00595>)

KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖNYVEK (Sorozatszerkesztő és felelős kiadó: Dupka György)

Dupka György: *A kárpátaljai magyarság, németiség elhallgatott tragédiája, 1944-1946.* György Dupka. *A Hidden Tragedy: The Fate of Hungarians and Germans in Subcarpathia, 1944-46.* (Angol–magyar monográfia) Fordította: **dr. Ortutay Péter.** A magyar változat felelős szerkesztője: **Marcsák Gergely.** Az angol változat felelős szerkesztője és lektora: **dr. Molnár Erzsébet.** Kárpátaljai Magyar Könyvek 292. Készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2020.

Kovács Eleonóra. *Érzékelés. Könyvismertető, filmnapló, jegyzet.* Felelős szerkesztő: Csordás László. Kárpátaljai Magyar Könyvek 287. Készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó, 2020.

Marcsák Gergely. *Súlyos hagyomány. Előadások, cikkek, recenziók.* Felelős szerkesztő: Shrek Tímea. Kárpátaljai Magyar Könyvek 286. Készült a Nemzeti Kulturális

Alap támogatásával. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó, 2020.

Kótyuk Erzsébet. *Ha ad az Isten bajt, ad ahhoz erőt is ... Népi orvosló hagyományok és hiedelmek az Ung-vidéki magyar falvakban.* Felelős szerkesztő: Shrek Tímea. Kárpátaljai Magyar Könyvek 291. Készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó, 2020.

Zselicki József. *Az ismeretlen katona. Régi és új versek.* Illusztrációk: Matl Péter. Felelős szerkesztő: Lőrincz P. Gabriella. Kárpátaljai Magyar Könyvek 289. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó, 2020.

Szőllősy Tibor. *Álmait az ember... Tollal mentett tanulságos történetek.* Kárpátaljai Magyar Könyvek 290. Felelős szerkesztő: Nagy Zoltán Mihály. Készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó, 2020.

Horváth Sándor. *Jelentés a mélyből.* Válogatott írások. Szerkesztő: Szemere Judit. Kárpátaljai Magyar Könyvek 283. A kiadvány megjelenését a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet támogatta. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó, 2019.

ELŐKÉSZÜLETBEN

A GULÁG-GUPVI kutatók nemzetközi fóruma 2019. Nemzetközi emlékkonferencia anyaga, Makkos-

jánosi, 2020. november 15. Szerkesztette: Dupka György, Zubánics László. Kárpátaljai Magyar Könyvek 289. Készült a Bethlen Gábor Alap támogatásával. Szolyvai Emlékparkbizottság – Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2020.

Dupka György. *A magyar '56 kárpátaljai kézikönyve (Az*

1956-os forradalom visszhangja Kárpátalján, a „megrengett Szovjetföldön”). Kárpátaljai Magyar Könyvek 288. Készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2020.

Összeállította: *Dupka György*